

KÄSKKIRI

Tallinn

Kuupäev digiallkirjas nr 65-A

Ajutise kaitse alla võtmine

Muinsuskaitseseaduse (edaspidi *MuKS*) § 21 lg 1 ja lg 3, § 23 lg 1 alusel:

1. Võtta ajutise kaitse alla kultuuriväärtusega maa-ala Valga maakonnas Otepää vallas Truuta külas (Alliku, KÜ 63602:003:1300; Kõo, KÜ 63602:003:0322).
2. Kehtestan ajutise kaitse piiri vastavalt kaardile käskkirja lisas 1.
3. Kehtestan maa-alale kuue kuu pikkuse ajutise kaitse alates käskkirja allkirjastamisest.
4. Avaldada käskkiri kultuurimälestiste registris.
5. Kanda ajutise kaitse maa-ala Maa-ameti kultuurimälestiste kaardikihile.
6. Käskkiri jõustub allakirjutamisel.

Otsuse peale on 30 päeva jooksul võimalik esitada vaie Muinsuskaitseametile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebus Tallinna Halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

1. Asjaolud

- 1.1. 31. oktoobril ja 1. novembril 2024 teavitati Muinsuskaitseametit, et Valga maakonnas Otepää vallas Truuta külas Alliku kinnistul (KÜ 63602:003:1300) toimuvad kaeve- ja pinnasetööd. Nimetatud maa-alal asub linnus – Truuta linnamägi.
- 1.2. Truuta linnamägi, tuntud ka kui *Truuta Nahaliin*, avastati 2004. aastal, kui linnuse alalt leiti mitmeid käsitsikeraamika kilde¹. 2005. aastal tegid Tartu Ülikooli arheoloogid mäel uue paikvaatluse, mille käigus saadi mäe keskosast jämeda kivipurruga keraamikat². 2011. aastal toimusid linnamäe platool arheoloogilised uuringud³, mis kinnitasid, et linnamägi on olnud kasutusel peamiselt 8.–11. sajandil, st viikingiajal. Linnamägi paikneb Liinu järve kaldal, mis oli osa kunagisest olulisest veeteest Võhandu jõest Pihkva järveni. Linnuse ala on kaitstud lõunaküljelt järve poolt kõrge mäenõlvaga, idast ja põhjast oruga ning tõenäoliselt asusid selle lääneküljel puidust kaitserajatised.⁴
- 1.3. 1. novembril 2024 tegi Muinsuskaitseamet paikvaatluse ning tuvastas, et tee rajamisega seotud pinnasetööd toimusid Allika kinnistu keskosas asuva linnuse kirdepoolsel nõlval ning tööde iseloom annab alust eeldada, et töödega jätkatakse platoo ehk linnuse õueala suunas. Samal päeval peatas Muinsuskaitseamet kinnistul toimuvad tööd, et teha kindlaks edasiste uuringute vajadus ning hinnata maa-ala vastavust riikliku kaitse eeldustele.
- 1.4. 4. novembril 2024 tegi Muinsuskaitseameti esindaja Allika kinnistul täiendava paikvaatluse, mis kinnitasid varasemat teavet tee rajamisest linnuse kirdenõlva alaossa, kuhu oli rajatud umbes 20–30 cm sügavune ja umbes 3,5–4 m laiune teekoridor. Täiendavalt tuvastati, et linnuse kirdenõlvalt ja platoolt on maha raiutud puid.

¹ Vindi, Andres 2004. Ühest sõidust Urvaste kihelkonda 7. oktoobril 2004. aastal. (Käskkiri TÜ Arheoloogia Kabineti arhiivis, Urvaste khk karbis)

² Valk, Heiki 2005. Inspeksioonist Otepää ja Urvaste kihelkonda 10. mail 2005. (Käskkiri TÜ Arheoloogia Kabineti arhiivis, Urvaste khk karbis)

³ Valk, Heiki; Kama, Pikne. 2012. Aruanne arheoloogilistest kaevamistest Truuta Nahaliina linnamäel 26.06 – 04.07.2011. (Aruanne MKA arhiivis)

⁴ Valk, Heiki; Kama, Pikne; Olli, Maarja; Rannamäe, Eve. 2012. Excavations on the Hill Forts of South-East Estonia: Kõivuküla, Märdi, Truuta and Aakre. – Archaeological Fieldwork in Estonia 2011 / Arheoloogilised välitööd Eestis 2011. – https://arheoloogia.ee/ave2011/AVE2011_Valkjt_linnamaed.pdf

- 1.5. Allika kinnistu omanik on kirjalikult teavitanud Muinsuskaitseametit (04.11.2024, nr 1.1-7/358-2), et töödega, st nii tee rajamise kui raiutud võsa väljaveoga, on kavatsus lähiajal jätkata. Muinsuskaitseameti hinnangul seatakse sellise tegevusega ohtu linnuse välisilme ning arheoloogilise kultuurikihi (sh konstruktsioonide) säilimine.

2. Õiguslikud põhjendused

- 2.1. Kultuuriväärtusega asja või maa-ala võib võtta ajutise kaitse alla, et hinnata mälestiseks tunnistamise menetluse algatamise vajadust ja vajaduse korral viia läbi mälestiseks tunnistamise menetlus (MuKS § 21 lg 1). Muinsuskaitseameti kogutud informatsiooni (vt p 1.2.) põhjal saab öelda, et Allika ja Kõo kinnistutel asub kultuuriväärtusega linnus ning on alust algatada mälestiseks tunnistamise menetlus kehtiva õiguse alusel. Ajutise kaitse kehtivuse ajal hindab Muinsuskaitseamet, kas on vaja maa-alal korraldada täiendavad arheoloogilised uuringud ning teostada ekspertiise.
- 2.2. Ajutist kaitset kohaldatakse juhul, kui on piisav alus arvata, et kultuuriväärtusega asi või maa-ala võib enne mälestiseks tunnistamist hävida või kaduda või asja või maa-ala kultuuriväärtust rikutakse (MuKS § 21 lg 2). Ajutise kaitse regulatsiooniga kaitseb riik kultuuriväärtust olukorras, kus asi või maa-ala ei ole veel mälestis, kuid on infot, et tegemist võib olla Eesti kultuuripärandi jaoks olulise asjaga. Ajutist kaitset kohaldatakse juhul, kui on piisav alus arvata, et kultuuriväärtusega asi võib mälestiseks tunnistamise menetluse ajal hävida või kaduda või asja kultuuriväärtust võidakse rikkuda. Ajutist kaitset võib kohalda samaaegselt mälestiseks tunnistamise algatamisega, kui ka mälestiseks tunnistamise menetluse kestel. Võttes arvesse, et Muinsuskaitseamet on tuvastanud potentsiaalse mälestise välisilme ning kultuurikihi kahjustamise, on oht, et kultuuriväärtusega maa-ala võib saada rohkem kahjustatud.
- 2.3. Ajutise kaitse alla võetakse maa-ala Otepää vallas Truuta külas Allika ja Kõo kinnistutel lisas 1 välja toodud ulatuses. Linnusega lahutamatu seotud struktuuride ja kultuurikihiga ala paiknev eeldatavalt u 2,5 ha suurusel territooriumil, ligikaudu 200 m pikkusel ja 150 m laiusel alal (vt Lisa 1). Tegemist on ohtu ennetava meetmega olulisele kultuuriväärtusele ning ajutise kaitse eesmärk on kindlustada asja seisukord menetluse ajaks ning samuti tagada mälestiseks tunnistamise menetluse efektiivsus.
- 2.4. Ajutise kaitse alla võtmisega ei ole asja või maa-ala mälestiseks tunnistatud, kuid paralleelselt ajutise kaitse rakendamisega, algatab Muinsuskaitseamet mälestiseks tunnistamise menetluse. Maa-ala mälestiseks tunnistamise korral tuleb kaaluda kõiki argumente, sh omaniku huve, kuid eelnevalt peab olema võimalik maa-ala kultuuriväärtus välja selgitada. Seisukoha kujundamiseni peab olema tagatud linnuse alal oleva teadusliku tähendusega informatsiooni säilimine puutumatuna kuni nõuetekohase arheoloogilise uuringu läbiviimiseni. Sellist olukorda saab tagada asjale ajutise kaitse režiimi kehtestamisega.
- 2.5. 2011. aasta uuringute põhjal saab öelda, et Truuta linnamägi ja mälestise tunnustega ning kaetud arheoloogilise kultuurikihiga. Arheoloogiline kultuurikiht on inimtegevuse tulemusena või kaasmõjul tekkinud ladestus, mis võib sisaldada ehitusjäänuseid, vrakke, inim- ja loomaluid, arheoloogilisi leide, sealhulgas töö- ja tarbeesemeid, tootmisjääke ja muud sellist (MuKS § 6). Arheoloogilist kultuurikihti rikub selle asukohas kaevamine, pinnase juurdevedu või muu tegevus, mille tagajärjel ladestunud informatsioon paisatakse segi selliselt, et edasine teaduslik uurimine tervikliku ajalooallikana muutub keeruliseks.
- 2.6. Arheoloogilisele kultuurikihile viitavate tunnuste ilmnemisel on oht selle rikkumisele nii pinnase- ja kaevetööde käigus kui ka otsinguvahendi kasutamisega.
- 2.7. Ajutise kaitse alla võetud asja või maa-ala suhtes kohaldatakse muinsuskaitseaduses mälestise kohta sätestatud. Ajutise kaitse all oleva asja või maa-ala omanikul või valdajal on mälestise omaniku või valdaja õigused ja kohustused, sh Muinsuskaitseameti määratud uuringu tegemise kulu hüvitamise taotlemise õigus (MuKS § 22, § 48 lg 2).

Ajutise kaitse alal on keelatud asja hävitamine või rikkumine säilitamiskohustuse alusel (MuKS § 33) ning kõik ajutise kaitse ala füüsiliselt mõjutavad tööd tuleb eelnevalt Muinsuskaitseametiga kooskõlastada ja saada nendeks luba. Muinsuskaitseameti loata on ajutise kaitse alla võetud maa-alal keelatud ehitamine, kõrghaljastuse rajamine, raie-, kaeve- ja muud pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud tööd, samuti ankurdamine, traalimine, süvendustööde tegemine ja tahkete ainete kaadamine (MuKS § 52).

- 2.8. Ajutise kaitse alla võib asja või maa-ala võtta kuni kuueks kuuks (MuKS § 23 lg 1). Muinsuskaitseamet võib ajutise kaitse tähtaega pikendada 6 kuu võrra, kui uuringu käigus ilmneb asjaolusid, mis vajavad uuringu mahtu suurenda või uuringu teostamine on takistatud Muinsuskaitseametist mitte olenevatel põhjustel.
- 2.9. Ajutise kaitse vajaduse ära langemisel enne tähtaja lõppu ajutine kaitse lõpetatakse.
- 2.10. Ajutise kaitse rakendamine käsitletavas piirkonnas on kiireloomuline vajadus ning lähtuvalt MuKS § 21 lg-st 2, võib ajutise kaitse kohaldamisel jätta ära arvamuse küsimise menetlusosalistelt. Tuginedes eelnevalt, ei ole Muinsuskaitseamet ajutise kaitse rakendamisel küsinud arvamust menetlusosalistelt ja teistele puudutatud isikutelt.
- 2.11. Vastavalt kultuuriministri 24.04.2019.a määruse nr 17 „Kultuurimälestiste registri põhimäärus“ § 1 lg 2 p-le 3 ja §-le 10, kannab Muinsuskaitseamet ajutise kaitse andmed kultuurimälestiste registrisse, avaldab ajutise kaitse käskkirja kultuurimälestiste registris ning avalikustab ajutise kaitse maa-ala Maa-ameti kultuurimälestiste kaardikihil (MuKS § 21 lg 3).

/allkirjastatud digitaalselt/

Marilin Mikhelson
peadirektor

Lisa 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse asukoht, piir ja koordinaadid (aluskaart: Maa-amet 2024).

Eero Heinloo, kaitsekorralduse spetsialist, 51964752, eero.heinloo@muinsuskaitseamet.ee

Lisa 1

Muinsuskaitseameti peadirektori 2024. a käskkirja nr 65-A
„Ajutise kaitse alla võtmine“ juurde

Lisa 1. Ajutise kaitse all oleva maa-ala asukoht, piir ja koordinaadid.

Kaart 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse asukoht (aluskaart: Maa-amet 2024).

Kaart 2. Ajutise kaitse alla võetava linnuse piir (aluskaart: Maa-amet 2024).

Ajutised kaitse alla võetava ala nurgapunktide koordinaadid

NR	X	Y
1	6429039.89	652497.05
2	6428985.88	652387.12
3	6428911.24	652386.51
4	6428851.90	652511.88
5	6428939.69	652635.11

Tabel 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse koordinaadid.